

УДК 378.31 : 025.22(477.83) "18/19"

БЛАГОДІЙНІ ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ФОНДІВ НАУКОВИХ КНИГОЗБІРЕНЬ м. ЛЬВОВА В КІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ ст.

Автор, ґрунтуючись на конкретних архівних даних, вводить до наукового обігу численні факти благодійницької підтримки бібліотек м. Львова з боку громадян міста, різних організацій на зламі ХІХ–ХХ ст., що свідчить про високий суспільний статус цих закладів культури. Одночасно наводяться відомості про досить велику кількість львівських книгозбірень того періоду.

Ключові слова: історія бібліотек, бібліотечні фонди, бібліотеки Львова, благодійництво.

Автор, опираючись на конкретні архівні дані, вводить в науковий оборот численні факти благодійницької підтримки бібліотек Львова громадянами міста, різними організаціями на рубежі ХІХ–ХХ вв., що свідчить про високий суспільний статус цих закладів культури. Одночасно наводяться відомості про досить велику кількість львівських бібліотек в той період.

Ключевые слова: история библиотек, библиотечные фонды, библиотеки Львова, благотворительность.

Relying on the concrete archival data the author introduces numerous facts of philanthropic support of Lviv's libraries by its citizens at the turn of the XX century that indicate the high social status of these culture institutions. At the same time the information about the large quantity of libraries in Lviv at that time is presented

Key words: the history of libraries, the funds of the libraries, the Lviv's libraries, the philanthropy.

ЯКІСНІ формування фондів – основа життєдіяльності бібліотек, можливе за умови достатнього фінансування. А цей фактор був відсутнім у бібліотек м. Львова означеного історичного періоду.

Та навіть за цих обставин при формуванні фондів львівські наукові бібліотеки намагалися досягнути відповідності між складом, обсягом фондів та інформаційними потребами читачів. Бібліотекарі були переконані, що фонд книгозбірень вищих навчальних закладів повинен містити наукову, довідкову, художню літературу та періодику і, лише частково, підручники та навчальні посібники.

Комплектування фондів наукових бібліотек Львова в ХІХ – на поч. ХХ ст. здійснювалося поступально, але дещо спонтанно, за принципом вибірковості. В його основу в деяких бібліотеках було покладено засади відносної повноти наповнення фондів. А. Соляник [46], окреслюючи розвиток системи документопостачання бібліотечних фондів України в ХІХ – на поч. ХХ ст. (до 1917 р.), зазначає, що освітню діяльність у Галичині проводили культурно-просвітні товариства «Народний дім», «Галицько-руська матиця», «Просвіта». Але, як свідчить наше дослідження, інституції, що передавали до фондів бібліотек українські видання в цей час було значно більше та й перелік джерел поповнення фондів був достатньо широким.

Бібліотеки в означений історичний період поповнювали фонди завдяки меценатській підтримці громадськості – як фінансовій, так і виданнями. Серед основних джерел переважали дари, книгообмін, у деяких установах – надходження обов'язкового примірника окремих комплексів видань.

Керівники інституцій, при яких діяли книгозбірні, здійснювали постійний контроль поточного комплектування, чому сприяло і поповнення фондів виданнями самих цих інституцій, що надавало можливість формувати колекцію видань установи. Окрім того, таке комплектування було корисним для читача. Це стосується фондів бібліотеки НТШ, Народного дому [25], Національного закладу Осолінських, товариства „Взаїмна поміч українського учительства“, а також бібліотеки Ставропігійського інституту, сформованого на основі книгозбірні Львівського братства. Фондові ресурси Державної педагогічної бібліотеки також зна-

чною мірою складалися з **Н. Кунанець** видань, що побачили світ у друкарнях інституцій, при яких діяли бібліотеки.

До бібліотеки товариства „Просвіта“ [31] також надходили видання, що вийшли друком у його друкарні, видавничий репертуар якої складався з кращих художніх творів українських та зарубіжних письменників, науково-популярних праць із різних галузей знань, збережених на малоосвітченого читача і написаних адаптованою для сприймання простим народом мовою. Ці видання централізовано розподілялися між бібліотеками товариства його Головним відділом [30]. Тобто, відділ виконував роль сучасного бібліотекаря і через нього здійснювалося комплектування фондів усіх бібліотек «Просвіти», в т. ч. Головної бібліотеки у Львові.

Та все ж переважна більшість видань до фондів бібліотек надходила завдяки меценатській підтримці громадськості, жертвності галицького громадянства. Так, бібліотекам Львова цінні наукові видання власних творів подарували О. Барвінський, О. Бородай, Б. Грінченко, М. Грушевський, Е. Грушкевич, М. Драгоманов, І. Кивелюк, О. Кониський, В. Лесевич, І. Мандичевський, Ом. Огоновський, К. Паньківський, Ф. Ржегорж, К. Сушкевич, І. Франко та багато інших. У Центральному державному історичному архіві (ЦДА) України у Львові зберігається золота книга пожертвувань до бібліотеки НТШ у 1893–1939 роках [56. – Од. зб. 853–856], що містить відомості про добродійців, які передали до книгозбірні понад 100 томів.

Бібліотекам дарували не лише книги, а й інші види документів, у тому числі рукописні. Зокрема, для бібліотеки НТШ багато рукописних матеріалів придбали самі члени товариства. Так, В. Гнатюк під час своїх етнографічних експедицій на Закарпаття розшукав цінні рукописні книги, серед яких: «Збірка духовних пісень» ХVІІІ ст. із села Грушева, «Співаник» ХІХ ст., «Приказки та примовки» з Поділля, матеріали особистого архіву українського фольклориста, етнографа і громадського діяча Л. Гарматія та ін. І. Крип'якевич передав бібліотеці акти м. Грубешова, декілька співаників і пом'яників ХVІІІ–ХІХ ст. [11], В. Щурат – 28 рукописів ХVІ–ХІХ ст., серед яких «Тріодь» ХVІ ст., декілька ірмолоїв та інших пам'яток писемності [29]. Багато діячів української культури та науки безкоштовно надали бібліотеці рукописи, автографи [32. – Спр. 101] та особисті архіви.

Періодично бібліотеці НТШ дарувалися й картографічні матеріали [17]. Неодноразово надходили вони від геолога Ю. Медведського. Так, у 1918 р. він передав колекцію геологічних і топографічних карт [49, с. 105]. Як свідчать публікації на сторінках «Хроніки НТШ», у 1914 р. від Ю. Медведського було отримано 4 карти [49, с. 94], за період з 1915 по 1919 р. – 1; у 1920 р. – 10 [49, с. 78, 94]. З 1930 р. спостерігається зростання картографічного фонду, оскільки в 1930–1932 роках подаровано 87 карт і 2 атласи [52], в 1932–1934 роках – 125 карт [53]. У 1935 році вдова професора І. Верхратського передала 23 карти з чоловікової колекції [54].

Керівництво бібліотеки час від часу зверталось із закликом до громадськості, сподіваючись, що «ніхто, кому дорогої справи науки взагалі, а науки нашого народу зокрема, не відмовить бібліотеці НТШ своєї помочі, та, не вжучись ніякими поглядами, партійними чи якими іншими, присилатиме їй усякі видання, усякі друки в нашій мові, ким би й де б вони не були видані <...> всякі чужомовні друки (книжки, часописи й інше), коли тільки є в них хоч рядок по українськи, або про український народ та його справи» [22, с. 22–23].

Про надходження дарунків до бібліотеки Народного дому пише І. Кривецький: «І відразу почала вона [Головна Руська Рада] збирати книжки для майбутньої бібліотеки, що стали напливати з усіх боків. Між іншим, міністерський радник К. Баєр подарував туди свою бібліотеку, Яків Головацький прислав велике число слов'янських творів, а І. Терлецький – цілу бібліотеку розв'язаного слов'янського інституту в Парижі» [28, с. 133–134]. Цій книгозбірні передавали книги І. Франко (8 прим. власних видань та книги М. Павлика), Ф. Ржегорж [35]. Я. Головацький, М. Шашкевич, Є. Петрушевич.

З 1892 р. фонд бібліотеки Народного дому постійно зростає, «майже щоденно збагачуючись книгами, брошурами, газетами різними мовами» [18. – 1892. – Ч. 111. – С. 888] завдяки активному доброчинному сприянню української громадськості.

Прізвища благодійників систематично публікувалися у «Віснику Народного Дому». У 1858–1865 рр. бібліотеці сприяли В. Лавровський із Кракова, С. Проценський, К. Левицький, П. Ступницький, Й. Малецький, О. Скородрацький та ін. [56. – Спр. 286. – Арк. 1, 2, 5]. Окрім поповнення фондів виданнями, діячі культури та науки, серед яких В. Щурат, М. Возняк, І. Добрянський, Ю. Яворський, К. Студинський, Д. Вінцовський та багато інших, надавали книгозбірні фінансову підтримку.

У 1888–1890 рр. та в 1920-х рр. фонд бібліотеки інтенсивно поповнювався виданнями, подарованими багатьма визначними діячами, зокрема, В. Щуратом, М. Возняком, П. Бажанським, К. Студинським, Ф. Колессою, В. Гнатюком, Б. Барвінським, М. Тершаковцем та ін.

У 1930 р. надходження від благодійників склали 610 назв у 1 779 прим. [56. – Спр. 776. – Арк. 5]. Управа Народного дому справедливо відзначала: «Народний Дім та його бібліотека постали шляхом приватних пожертвувань, силами матеріально слабого червононоруського народу, який не має зажиточної знаті і складається лише зі селян, бідних сільських священиків і нечисленних чиновників, учителів та службовців...» [12].

Фонд бібліотеки Ставропільського інституту, ще перебуваючи під опікою Львівського братства, інтенсивно поповнювався за рахунок дарунків, отриманих від відомих діячів, кількість яких збільшувалася із зростанням політичної активності братства. Так, І. Вишенський подарував бібліотеці «Хроніку грецьку», константинопольський купець М. Кавак – п'ять томів цер-

ковних книг, 17 книг передав І. Галятівський, від А. Левинського братство отримало 93 книги, серед яких твори Вергілія, Цицерона, Овідія, Езопа, Корнелія. Анна Могиланка Потоцька подарувала Львівському Ставропільському братству коштовне Євангеліє, опрацьоване золотом. Збереглися також переліки книжок, що надходили в бібліотеку від окремих братчиків як дарунки та за заповітами.

Не забувала громадськість міста про доброчинність щодо бібліотеки Осолінських [34. – Од. зб. 76]. До її фондів надходила велика кількість подарованих видань [34. – Од. зб. 2], причому серед осіб, які дарували книги, були відомі діячі української культури, зокрема, М. Драгоманов, І. Франко, А. Петрушевич, С. Сембратович, А. Антонович, члени студентського товариства „Академічне братство” [34. – Од. зб. 1]. Крім того, директор бібліотеки Л. Бернацький, подорожуючи по Східній Галичині, вишукував приватні колекції, домовлявся з їхніми власниками про передачу, внаслідок чого фонд поповнився багатьма цінними зібраннями.

Певна кількість подарунків надійшла до бібліотеки Баворовського, серед них найвагомішими були зібрання книг З. Чернецького, Яновського, Іленецького та Б. Барановського [37. – Од. зб. 31]. Останнє із названих зібрань багате на видання, що стосуються історії шкільництва у Східній Галичині у II пол. XIX ст.

Бібліотека Природознавчого музею Дідушицьких отримувала поодинокі видання та цілісні зібрання книг з автографами авторів. Значними були надходження у 1900–1907 рр. – із відомої «Варшавської бібліотеки» визначного геолога Л. Цейшнера (297 назв у 407 прим.), із бібліотеки природознавця М. Ломницького (100 прим.), із приватної книгозбірні Ю. Семірадського – геологічного й палеонтологічного спрямування (1 379 прим.). У наступні 2 роки надійшло понад 17 подарованих видань. Великі масиви друків від благодійників отримала бібліотека на початку 1930-х років. Для науковців-природознавців вважалося престижним передавати сюди свої опубліковані наукові праці, це, насамперед, зоологи Ф. Зайцев (320 копій книг) та Я. Ломницький (його родина подарувала майже 300 копій наукових публікацій ученого) [41. – Спр. 10].

Фонд Міської публічної бібліотеки повстав виключно завдяки благодійному сприянню громадськості – до нього впродовж короткого часу надійшло багато приватних зібрань і колекцій львівських бібліофілів: Ж. Тулей подарував своє зібрання обсягом 140 000 томів, Є. Баревич – 10 000 томів, Т. Солтис – 2 200 томів, К. Бруханський – 1 364 назви видань у 1579 примірниках, Т. Саучей – понад 1 000 рідкісних друків [1].

Не стояла осторонь громадськість і при формуванні фондів бібліотеки Львівського університету. Свої зібрання до неї передали родина Третерів (990 прим.), Ю. Куропатницький (740 прим.). У 1884–1885 роках спостерігалось значне зростання фондів цієї книгозбірні за рахунок подарунків [3], серед них від каноніка М. Форманіюша (10 209 прим.) [8], С. Павловського, родини О. Амброзевича [10, с. 164], Л. Мацейовського, які склали понад 6 000 прим. Доброчинну допомогу надав відомий бібліофіл, вчений-природознавець С. Дунін-Борковський. Куратор Закладу ім. Осолінських Г. Любомирський передав понад 6 000 прим. видань, що були в декількох примірниках у бібліотеці Осолінеуму. Кальварієго з Берліна надіслав велику кількість дисертацій.

У післявоєнні роки обсяги видань, подарованих бібліотеці університету, значно зменшилися. Серед найвагоміших надходжень – родинні книгозбірні

А. Чарторійського та професора Ж. Каленбаха. У 1924 р. отримано особисті збірки книг після смерті професора університету Л. Клоссі, Л. Деспот-Зеновіча [10, с. 302], львівського лікаря Д. Вегла [5] та ін.

1937 р. завдяки французькому уряду, який прагнув „ознайомити львівських читачів з найкращими публікаціями останніх років” [7], бібліотека Львівського університету отримала можливість за каталогами вибрати видання з різних галузей знань. Таким чином її фонд поповнився 500 назвами видань у 1 000 томах французькою мовою.

Комплектуванню бібліотеки Богословської академії своїми дарами сприяли відомі діячі церкви та світські особи [27]. Поповнення фондів книгозбірні Національного музею ім. А. Шептицького перебувало під постійним контролем її директора І. Свенціцького. Цьому процесу активно сприяли І. Франко, В. Гнатюк, М. Павлик, І. Труш, С. Крушельницька, В. Щурат [38, с. 138].

До фондів бібліотеки товариства «Студіон» в 1938 р. передали видання художньої літератури, підручники та часописи працівник Митрополічного архіву Г. Дворянин, проф. І. Шендрік [43]. В. Єфтимович, Б. Барвінський, Р. Зубик. Найбільше долучився до формування фондів цієї бібліотеки А. Шептицький, який не лише подарував шематизми з власної колекції, а також придбав приватне зібрання німецького філолога, візантолога, професора з Мюнхена К. Крумбаха (1856–1909) [59].

У Військовій бібліотеці дарунки складали 12% нових надходжень. Значний масив видань було передано книгозбірні військовим інститутом у Варшаві [36. – Од. зб. 7].

До фонду бібліотеки товариства “Взаїмна поміч українського учительства” надходили дарунки різних освітянських організацій і приватних осіб. Зокрема, в 1929 році було подаровано 70 прим. видань у 113 т. Книжки подарували видавництво „Січ”, І. Козанівський (35 прим.) та ін. [48].

Державна педагогічна бібліотека, як зазначено у передмові до першого тому книжкового каталогу [6], отримувала подарунки виданнями від осіб та інституцій – таких, як Кураторія Львівської шкільної округи, школа м. Буська, Товариство директорів шкіл, Товариство наукових працівників, Спілка польських наукових працівників.

Керівники різних товариств зверталися до громадськості міста з проханням допомогти придбати для їхніх книгозбірень необхідні видання. Так, керівники „Медичної громади” неодноразово зверталися безпосередньо та листовно до українських лікарів з проханнями підтримати їхню бібліотеку фінансово, проте ці заходи переважно були безуспішними [13, с. 68]. Відгукнулися лише лікар М. Панчишин, який дав 150 золотих, а також проф. З. Штайзінг, котрий передав товариству 15 цінних книг. Сприяли поповненню фондів книгозбірні «Медичної громади», зокрема навчальними посібниками та підручниками, проф. М. Грушевський та інші відомі діячі науки та культури [13, с. 94]. У той же час аналогічне товариство єврейських студентів мало «спомагаючими» членами 300 лікарів, і, звичайно, справа комплектування фондів бібліотеки цього товариства просувалася значно краще.

Чимало відомих діячів науки та культури дарували свої книги бібліотеці «Академічної громади». Так, було отримано цінні книги від проф. М. Драгоманова, який постійно збагачував фонди бібліотеки спершу у складі «Дружнього лихваря», а згодом і «Академічного братства» [23]. Власні твори подарували книгозбірні О. Огоновський, К. Паньківський, О. Партицький, І. Фра-

нко, І. Чапельський, професори М. Потебня та Зігер. Низку видань їй передали відомі діячі культури Наддніпрянської України [21. – Спр. 60. – Арк. 31, 71, 74].

Головній бібліотеці товариства “Основа” профільні книги подарували В. Гузар [20. – Спр. 20. – Арк. 96], Л. Ганкевич, проф. Ю. Медведський [20. – Спр. 18. – Арк. 9], В. Рижевський, Феник, В. Васишин, З. Лукавецький та просвітній гурток товариства „Академічна громада”. Бібліотеці мистецької секції було передано 18 цінних мистецьких видань [20. – Спр. 20. – Арк. 9]. Бібліотеці „Товариства братньої допомоги слухачів рільничої школи в Дублянах” проф. Ю. Ау подарував своє приватне зібрання, яке нараховувало „пару тисяч” томів [47, с. 208].

Процес надходження видань до бібліотек наукових та фахових товариств був нерівномірним, але їхні фонди невпинно зростали, поповнюючись в основному за рахунок меценатської допомоги.

Формування фонду бібліотеки Наукового богословського товариства випередило створення самого товариства [40, с. 27–30]. О. д-р Й. Сліпий у своєму слові про передісторію товариства, зазначає, що бібліотека вже нараховувала 562 примірники [14. – Т. 2. – С. 85] та продовжувала активно зростати. Масив подарованих видань у фонді книгозбірні богословського товариства складав 27,3%. Завдяки митрополиту А. Шептицькому фонд зріс на 225 прим., митрополиту О. Бачинському – на 216 прим. Постійно надходили дарунки від церковних та світських діячів [16. – Т. 14. – С. 274], серед яких: О. Хвистун, о. Гуля та Я. Княгиницький [14. – Т. 3, кн. 1/2. – С. 170], Є. Громницький, Т. Галушчинський, І. Павлюк [14. – Т. 3, кн. 3. – С. 266], о. Ганушевський, о. Луців, о. Кулик та ін. [14. – Т. 3, кн. 4. – С. 350]. Списки видань, подарованих бібліотеці, вміщувалися майже у кожному випуску часопису «Богословія» [14. – Т. 14, кн. 4. – С. 277–286].

Перебуваючи на посаді директора бібліотеки Наукового богословського товариства у 1923–1926 рр., о. Й. Сліпий вирішив «переглянути всі церкви та парохіяльні бібліотеки, в яких ще криються не раз великі цінності, заховані в воєнним лихоліття...» [45]. Як зазначають очевидці, в деяких парафіях були справді цінні видання. Про це згадує В. Янів: «...у 1925 р., як гімназійний учень, бачив я на дзвіниці у Старому Самборі залишені без ніякої опіки книжки старої бібліотеки, серед яких дослівно валялися стародруки з XVI ст.» [40, с. 28]. Як стверджує О. Колосовська, принаймні 19 кирилических стародруків надійшли до бібліотеки цим шляхом [26].

Фонд бібліотеки Польського товариства опіки над здобутками мистецтва та культури також комплектувався виключно завдяки дарункам громадськості. Книгозбірня «Взаїмної помочі друкарів» поповнювалася силами самих членів товариства [42].

Поповненню фондів бібліотек сприяли установи та товариства, що діяли у Галичині та за кордоном, серед них особливу активність виявили видавництва і редакції, які регулярно надсилали до бібліотек свої видання.

Зокрема, бібліотеці НТШ передали книги і рукописні матеріали Український вільний університет (3 329 томів лише у 1927 р.), Ставропігійський інститут, Союз визволення України з Відня, Крайовий Союз кредитовий зі Львова, товариства під однойменною назвою «Січ» із Відня та Чернівців, «Українська громада» з Праги, «Академічна Громада», «Руслан», редакція УРЕ, Всеукраїнське товариство культурних зв'язків із закордоном із Харкова, Книгоспілка з Києва [44].

Значному зростанню фонду бібліотеки Народного дому сприяли вагомі надходження дарів – ціла книго-

збірня Слов'янського інституту в Парижі, книжкові зібрання, передані «Просвітою» та Товариством ім. М. Качковського, Ставропігійським інститутом, Чеською та Польською академіями мистецтв, різноманітними видавництвами, перелік яких регулярно друкувався у «Віснику Народного Дому». До бібліотеки надходили серійні та видання, що продовжуються, «Дешевої книжки», «Християнської книжки», «Літопису Червоної калини», Наукового товариства ім. Шевченка. Подорожуючи, Я. Головацький налагоджував співпрацю з російськими бібліотеками, котрі передавали дублетні видання зі своїх фондів [56. – Спр. 800. – Арк. 1] – російську наукову та науково-популярну періодику, серед яких були і раритетні. Наприклад, від Рум'янцевського музею в Москві було отримано примірник «Адельфотеса» (1591 р., друкарня Львівського Ставропігійського братства).

Бібліотека Баворовського також одержувала безкоштовно книжкову продукцію, зокрема, від Львівського наукового товариства, відділу самоврядування (колекцію з 50 афіш міського театру) та ін.

Міській публічній бібліотеці в 1910 році Львівська театральна комісія віддала зібрання книг колишнього директора театру М. Гавалевича (з 547 томів). Із Польської АН, Львівського наукового товариства та Закладу ім. Оссолінських також надійшла значна кількість видань.

Бібліотека Національного закладу ім. Оссолінських безкоштовно отримувала видання від відділу преси Міністерства внутрішніх справ, Польської національної бібліотеки у Варшаві, Польської книгарні у Львові та інших організацій [34. – Од. зб. 46].

Поповненню фондів книгозбірні «Взаїмна поміч друкарів» у 1872–1891 рр. сприяли видавці, власники друкарень та книгарень, серед яких львівські книгарі В. Губринович і В. Шмідт [4. – 1872. – № 18. – С. 347], літератор А. Гіллер та співвласник друкарні «Gazeta Narodowa» К. Громан [4. – 1875. – № 32. – С. 128], управляючий друкарні «Czas» у Кракові Й. Лакоцінський [9].

До бібліотек деяких гуртків товариства «Основа» окремі закордонні фірми регулярно надсилали проспекти та каталоги. Значну кількість видань подарували книгозбірні «Академічної громади» Краківська академія наук, товариства «Руська бесіда», «Просвіта» та ін. [19. – Спр. 3. – Арк. 23]. Краківське товариство студентів медиків «Академічна громада», після самолівідації, надало 599 прим. видань. Цікаво, що справою передачі «краківської бібліотеки» опікувався відомий згодом письменник В. Стефанік, який тоді навчався на медичному факультеті у Кракові.

Характерним для Галичини було складання заповітів на користь бібліотек. Так, після смерті Є. Олесницького, І. Ясеницького, К. Куницького, В. Шухевича, І. Левицького, І. Белея, І. Верхратського їхні приватні зібрання поповнили фонд бібліотеки НТШ. До бібліотеки Народного дому надійшли, спочатку з Вільно, приватна бібліотека Я. Головацького «в ціні вище 2000 гульденів» [18. – 1889. – Ч. 77. – С. 687], а згодом його архів з Петербурга [18. – 1891. – Ч. 101. – С. 822].

Міська публічна бібліотека поповнилася книгозбірнями професора університету Я. Пташніка та Т. Рутівського, у 1928 році – З. Драговського [2]. Бібліотеці Наукового богословського товариства передано у спадок книгозбірню о. проф. А. Ішакова [15].

Основу фонду бібліотеки Національного музею склали колекція рукописів та стародруків, зібрана митрополитом М. Левицьким, яку він у 1858 р. заповів «на заснування бібліотеки митрополітального дому» [39].

Бібліотеці Українського лікарського товариства свої приватні книгозбірні заповіли відомі львівські лікарі Е. Лукашевич, І. Куровець, П. Шевченко, І. Довбуш.

Головним недоліком комплектування фондів наукових бібліотек означеного історичного періоду були деяка безсистемність, відсутність повноти і планованості, що було пов'язано із слабкою фінансовою базою та недостатнім кадровим забезпеченням. Найбільше відсутність цілеспрямованого комплектування відчувалася у бібліотеках фахових та студентських товариств. Лише небагатьом книгозбірням вдавалося налагоджувати постійні зв'язки з керівниками друкарень, антикварнями та інституціями-видавцями. Частка видань, що надходила завдяки цьому безпосередньо від видавничих організацій, була вагомим.

Поряд із цим, успішність політики комплектування фондів була зумовлена надзвичайно скрупульозним відбором видань до фондів наукових бібліотек, до якого залучалися науковці інституції. Однак ці фактори не гарантували ні оперативності, ні повноти комплектування, ускладнюючи коригування репертуару нових надходжень, а це, у свою чергу, спричиняло накопичування у фондах книгозбірень дублетних видань.

Та все ж науковим бібліотекам Львова досліджувального періоду вдалося сформувати надзвичайно інформативні фонди, що сприяли розвитку наукової думки в регіоні.

Список використаних джерел

1. Badecki K. Biblioteka publiczna miasta Lwowa / K. Badecki. – Lwów, 1939. – С. 13.
2. Badecki K. Biblioteka miejska / K. Badecki // Publiczne biblioteki lwowskie : Zarys dziejow / pod redakcją L. Bernackiego. – Lwów, 1926. – С. 59.
3. Biblioteka // Kronika uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie za rok szkolny 1924/25 Stanowiąca sprawozdanie rektora i dziekanów/ zestawil rektor w roku szkolnym 1924/25 prof. W. Sieradzki. – Lwów, 1925. – С. 134.
4. Czcionka. – Lwów.
5. Jędrzejowska A. Biblioteka uniwersytetu imienia Jana Kazimierza / A. Jędrzejowska // Publiczne biblioteki lwowskie: zarys dziejow / pod red. L. Bernackiego. – Lwów, 1926. – С. 30.
6. Katalog alfabetyczny Państwowej biblioteki pedagogicznej we Lwowie. – Lwów : Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych, 1933.
7. Mękarski S. Pękny dar / S. Mękarski // Gazeta Polska. – 1938. – 24 maja.
8. Paszkiewicz U. Inwentarze i katalogi bibliotek z ziem wschodnich Rzeczypospolitej (spis za lata 1553–1939) / U. Paszkiewicz. – Warszawa, 1996. – С. 154.
9. Przewodnik dla spraw drukarsko-litograficznych. – Lwów, 1891. – R. 3, № 3. – С. 21–22.
10. Szocki J. Księgozbiory domowy Galicji Wschodniej. 1722–1918 / J. Szocki – Krakow, 2001. – С. 164.
11. Баб'як П. Збірка рукописів бібліотеки НТШ у відділі рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка НАН України / П. Баб'як // Бібліотека Наукового Товариства ім. Шевченка: книги і люди : матеріали круглого столу / НАН України, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаніка, НТШ у Львові ; упоряд. та загал. ред. Л. І. Ільницької. – Львів, 1996. – С. 45–51.
12. Барвінський Б. Бібліотека і музеї «Народного Дому» у Львові, 1849–1919 рр. / Б. Барвінський. – Львів, 1920. – С. 136. – (Відбитка з «Вісника Народного Дому». – Р. XXXIII (XI), 1918–1919 ; ч. 1).
13. Беч Л. З. Бібліотека Медичної громади / Л. З. Беч // 25-ліття Українського Лікарського Товариства і Медичної громади. – Львів, 1935.
14. Богословія. – 1925.
15. Богословія. – 1939–1942.
16. Богословія. – 1936.
17. Височенко С. М., Симутіна А. Л. Картографічна збірка Наукового товариства ім. Шевченка / С. М. Височенко, А. Л. Симутіна // Бібліотека Наукового Товариства ім. Шевченка: книги і люди : матеріали круглого столу / НАН України, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаніка, НТШ у Львові ; упоряд. та загал. ред. Л. І. Ільницької. – Львів, 1996. – С. 35–45.
18. Вісник Народного Дому.
19. ДАЛО. – Ф. 297, оп. 1.

20. ДАЛО. – Ф. 293, оп. 1.
 21. ДАЛО. – Ф. 296, оп. 1.
 22. Дорошенко В. Українська національна бібліотека: Бібліотека Наукового товариства ім. Шевченка у Львові / В. Дорошенко. – Львів, 1936.
 23. Драгоманов М. Переписка / М. Драгоманов. – Львів, 1901. – Т. 1. – С. 77.
 24. Ковалюк Р. Український студентський рух на Західних землях XIX–XX ст. / Р. Ковалюк. – Львів, 2001. – С. 101.
 25. Колосовська О. Бібліотека Народного Дому: з історії формування фондів / О. Колосовська // Записки Львівської наук. б-ки ім. В. Стефаніка : зб. наук. пр. Вип. 9/10 / НАН України, Львів, наук. б-ка ім. В. Стефаніка. – Львів, 2002. – С. 114–134.
 26. Колосовська О. М. Кириличні стародруки з бібліотеки Богословського наукового товариства у Львові (на матеріалах Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка АН України) / О. М. Колосовська // Історія релігій в Україні : тез. повідомлень IV круглого столу (Львів, 9–10 трав. 1994). – Львів ; Київ, 1994. – С. 98.
 27. Колянковський М. Про долю бібліотеки Богословської Академії / М. Колянковський // Світильник істини : джерела до історії Укр. католиц. богослов. акад. у Львові: 1928–1944. З нагоди її 50-літнього ювілею. – Торонто ; Чикаго, 1983. – С. 524.
 28. Кривецький І. Бібліотека Народного дому у Львові / І. Кривецький // Літ. наук. вісн. – 1905. – Т. 29, кн. 2.
 29. Кривецький І. Бібліотека НТШ у Львові / І. Кривецький. – Львів, 1923. – С. 6–7.
 30. Кунанець Н. Мандрівні бібліотеки товариства „Просвіта” Галичини: перша половина XX ст. / Н. Кунанець // Бібл. планета. – 2005. – № 1. – С. 31–33.
 31. Кунанець Н. Бібліотеки товариства «Просвіта»: Особливості діяльності / Наталія Кунанець // Записки ЛНБ ім. В. Стефаніка : зб. наук. пр. / НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаніка. – Львів, 2003. – Вип. 11. – С. 181–188.
 32. Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаніка. Відділ рукописів. – Ф. 1, оп. 2.
 33. Там само. – Ф. 50, од. зб. 34. – 205 арк.
 34. Там само. – Ф. 54.
 35. Там само. – Ф. 77.
 36. Там само. – Ф. 196.
 37. Там само. – Ф. 204.
 38. Лозинський І. М. Іларіон Свенціцький – бібліограф і бібліотекознавець / І. М. Лозинський // Книгознавство та бібліографія : зб. наук. пр. / ЛНБ ім. В. Стефаніка АН України. – К : Наук. думка, 1983.
 39. Мицько І. Святоуспенська Лавра в Уневі (кінець XIII ст. – кінець XX ст.) / І. Мицько. – Львів : Свічадо, 1998. – С. 64–65.
 40. Нарис історії Українського богословського наукового товариства: В 45-ліття заснування // Янів В. Студії та матеріали до новішої української історії / В. Янів ; з передм. Н. Полянської-Василенко. – Мюнхен, 1970.
 41. Наук. бібл. Держ. природозн. музею, фонд рукописів. – Ф. 1, оп. 1.
 42. Палюх О. До історії бібліотеки Львівських друкарів (1868–1900 рр.) / Ольга Палюх // Бібліотеки на західноукраїнських землях : матеріали 2-ої конф., Львів, 29 жовт. 2004 р. / уклад. М. Кульчицький, Н. Кунанець. – Львів, 2006. – С. 42.
 43. Пелех В. Мій святий працедавець / В. Пелех // Альманах УНС. – 1989. – С. 100.
 44. Перелік інституцій, що надіслали свої видання до бібліотеки НТШ // Дорошенко В. Стан бібліотеки в 1914–1920 рр. / В. Дорошенко. – Львів, 1921. – 82 с.
 45. Сліпий Й. Богословське наукове товариство та його статути / Й. Сліпий. – Львів, 1924. – С. 9.
 46. Соляник А. А. Система документопостачання бібліотечних фондів: закономірності розвитку / А. А. Соляник. – Х, 2005. – С. 95.
 47. Токарський Ю. Дубляни : історія аграр. студій, 1856–1949 / Львів. держ. аграр. ун-т ; Ю. Токарський. – Львів : Ін-т українознавства НАН, 1996.
 48. Учитель. слово. – 1930. – Ч. 12–13. – С. 199.
 49. Хроніка НТШ. – 1920. – Ч. 63–64.
 50. Хроніка НТШ. – 1922. – Ч. 65/66. – С. 77.
 51. Хроніка НТШ. – 1930. – Вип. 1–2. – Ч. 69–70.
 52. Хроніка НТШ. – 1932. – Ч. 71. – С. 13.
 53. Хроніка НТШ. – 1935.
 54. ЦДІА України м. Львів. – Ф. 129, оп. 1, спр. 1046, арк. 1.
 55. ЦДІА України у Львові. – Ф. 130, оп. 1.
 56. ЦДІА України у Львові. – Ф. 309, оп. 1.
 57. ЦДІА України у Львові. – Ф. 348, оп. 1, спр. 6407. – 98 арк.
 58. ЦДІА України у Львові. – Ф. 577, оп. 1, спр. 9, арк. 1–61.
 59. Ясіновська О. Колекція Євангелій з бібліотеки Львівської Ставропігії / Оксана Ясіновська // Успенське братство і його роль в українському національному відродженні : доп. та повідомл. наук. конф., 4–5 квіт. 1996 р. – Львів, 1996. – С. 67–72.

СОЦІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В БІБЛІОТЕКАХ

УДК 316:02

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ – ОСНОВНЕ ЗАВДАННЯ БІБЛІОТЕЧНОЇ (ПРИКЛАДНОЇ) СОЦІОЛОГІЇ

У статті наголошується на переважно практичній спрямованості бібліотечної соціології. Наведено приклади загальноукраїнських і регіональних досліджень із характеристикою їхнього змісту, обсягу і мети.

Ключові слова: бібліотечна соціологія, соціологічні дослідження, впровадження результатів дослідження.

В статті делается акцент на преимущественно практической направленности библиотечной социологии. Приводятся примеры всеукраинских и региональных исследований с характеристикой их содержания, объема, цели.

Ключевые слова: библиотечная социология, социологические исследования, внедрения результатов исследования.

The author of the article emphasizes the mainly practical orientation of the librarian sociology. She exemplifies the all-Ukrainian and regional researches, gives the description to its content, volume and aims.

Key words: the librarian sociology, the sociological researches, the research's results implementation.

СОЦІОЛОГІЯ (від лат. *societas* – спільність, суспільство і грец. *logos* – вчення) – наука про закони та форми соціального (суспільного) життя людей у його конкретних проявах: різних за складністю соціальних системах, спільнотах, інститутах, процесах [12]. Це наука про поведінку людини в суспільстві, соціальні основи цієї поведінки, інтереси людей, їхні ціннісні орієнтації тощо. Саме ця наука,

використовуючи свій інструментарій, може запропонувати бібліотеці адекватну інформацію щодо соціокультурної ситуації, в котрій бібліотека функціонує. Це вкрай важливо, оскільки бібліотека не повинна відставати від потреб суспільства. Принаймні, дистанція між ними має бути мінімізована.

Т. Бозуш